

18. Odpoveď ministra kultúry Slovenskej republiky M. Maďariča na interpeláciu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky A. Hlinu podanú 8. januára 2015 vo veci ochrany vykopávok historických pamiatok v areáli Bratislavského hradu

Minister kultúry
Slovenskej republiky

Marek MAĐARIČ

SEKRETARIAT PŘEDSEDU NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY	
Dňa zaevidovania:	03-02-2015
Číslo spisu:	PRER - 02 / 2015
Listy:	4
RZ	

Bratislava 21. januára 2015
Číslo: MK-902/2015-110/992

Vážený pán poslanec Alojz Hlina,

na základe Vašej interpelácie týkajúcej sa archeologického výskumu súvisiaceho s obnovou národnej kultúrnej pamiatky Bratislavský hrad si Vám dovoľujem oznámiť nasledovné. Vždy som rešpektoval a budem rešpektovať právo predstaviteľa zákonodarnej moci klásť otázky predstaviteľom výkonnej moci. Nie som však presvedčený o tom, že v tomto práve je obsiahnutá aj možnosť požadovať iba formu jednoznačnej a jednoslovnej súhlasnej alebo nesúhlasnej odpovede na položené otázky. A to bez možnosti vysvetliť určujúci kontext celej vážnej problematiky a z toho vyvodit' relevantné závery.

V záujme predchádzania nožnej dezinterpretácie preto radšej odpoviem formou odborného popisu skutkového stavu a z neho vychádzajúcich odborných záverov.

Archeologický výskum severnej terasy Bratislavského hradu v časti barokovej záhrady prebiehal formou záchranného archeologického výskumu v súbehu so stavebnými prácami v koordinácii s ich priebehom. Výskum prebiehal na stavbe v časovom predstihu na plochách dotknutých stavebnou činnosťou. Výskum prebiehal spôsobom plošných sond s rozmermi 5x5 m s ponechaním kontrolných blokov medzi sondami so šírkou 1,5 m. Po preskúmaní sond sa doskúmali aj plochy kontrolných blokov až po skalné podložie. Výskum nadobudol formu systematického plošného výskumu plôch dotknutých stavebnou činnosťou.

Potrebnám stavby sa odovzdávala preskúmaná plocha až po skalné podložie.

Plocha povrchu severnej terasy Bratislavského hradu je poznačená výraznými viacnásobnými antropogénnymi zásahmi (stredoveký kameňolom, terasová úprava povrchu barokovej záhrady, cvičný vojenský priestor, vybudovanie amfiteátra, parková úprava).

Lokalitu Bratislavského hradného kopca možno charakterizovať ako polykultúrnu archeologickú lokalitu s prítomnosťou sídelných horizontov od neskorej doby kamennej (cca 250 pr. Kr.), staršej doby železnej (800-500 pr. Kr.) a od včasného stredoveku po dnešok 9.-20. storočie. V priebehu uvedených tisícročí na niektorých miestach vznikla niekoľko metrová kumulácia kultúrnych archeologických vrstiev.

V prípade nálezu murovaných stavieb antického charakteru sa okamžite zabezpečil režim ochrany mimoriadnych archeologických nálezov na základe štátneho pamiatkového dohľadu Krajského pamiatkového úradu Bratislava.

Na základe predbežnej nálezovej dokumentácie a geodetického zamerania sa vymedzila ochrana nálezov. Ochrana zachovaných hmôt a pôdorysov murovaných stavieb stavaných antickou stavebnou technikou sa týka stavby č. II a stavby č. III.

K rímskej stavbe č. IV (objekt 211/2009) je potrebné uviesť, že ide o zvyšok kamennej architektúry akropoly Bratislavského opida, fragmentárne zachovaný v negatívoch murív, so spodnou časťou základov tvorených nasucho kladeným lomovým kameňom.

Pôdorys zachytáva juhovýchodnú časť stavby pravdepodobne perystylového typu. Zachytáva juhovýchodný roh s dvojicou murív vo vzdialenosti od seba približne 300 cm, zalomených v pravom uhle. Smerom na sever sa priebeh negatívov murív zachytil na úseku okolo 940 cm. Jeho ďalšie pokračovanie odsekla stena stredovekého kameňolomu. Smerom na západ sa priebeh negatívov zachytil na úseku približne 1300 cm. Na západe ďalšie pokračovanie odseklo zasekanie stúpajúceho kamenného podlažia na úroveň terasy barokovej záhrady.

Medzi oboma negatívmi sa nachádzala chodba so šírkou okolo 300 cm. Interiérovú niveletu tvorila žltá ílová piesková vrstva. Niveletu vnútornej časti sa nepodarilo zachytiť. Bola zrezaná úrovňou založenia povrchu barokovej záhrady.

Na základe zistených negatívov preskúmaných až po skalné podlažie možno pôdorys bezpečne zaradiť medzi stavby stavané antickou stavebnou technikou. Spoločné znaky možno zhrnúť nasledovne:

- murivá sú postavené do pomerne širokého výkopu základovej ryhy,
- základová ryha vždy dosadá na skalné podlažie,
- v najnižšej časti základu sa nachádza vrstva z nasucho kladeného lomového kameňa,
- negatívy obsahovali aj väčšie bloky muriva z lomového kameňa kladeného do pravidelných riadkov striedaných tzv. veľkým riadkom zaliatym vyrovnávajúcou vrstvou pevnej štrkovo vápennej ložnej malty.

V prípade rímskej stavby č. IV sa nezachovali murivá vo svojej hmote a pôdorys stavby sa dá definovať iba na základe stopy negatívu priebehu muriva v zemine predstavujúcej staršie kultúrne vrstvy. Negatív vznikol po rozobratí kamenných murovaných častí stavby v stredoveku, prípadne v 18. storočí, pri stavbe barokovej záhrady. Vzhľadom na rôzny charakter výplne negatívu na jednotlivých úsekoch možno predpokladať aj viacfázovosť deštrukcie stavby od včasného stredoveku do 18. storočia.

Stavba bola preskúmaná a zameraná autorizovaným geodetom Ing. Borisom Gaburom. Po prerušení výskumu v roku 2010 boli zvyšky základov zabezpečené na prezimovanie dreveným debnením a prekrytím geotextíliou a ochrannou fóliou.

V roku 2013 pokračoval výskum rímskej stavby č. IV ako výskum na severnej terase.

Kontrolné bloky a nasucho kladené základy sa preskúmali po skalné sterilné podlažie. Negatívy sa preskúmali odborným rozobratím, čím bolo možné pod nimi preskúmať komplex neolitického príbytku s bezprostredným hospodársko-výrobným zázemím.

Neskorolaténska cisterna bola odkrytá na ploche sondy N4/2009 a čiastočne na plocha sondy N3/2009. Nad uvedenou plochou sa nachádzala konštrukcia betónového kolektora zo 70. rokov 20. storočia. Železobetónová konštrukcia kolektora sa musela najskôr odstrániť mechanicky a následne po tom mohol nastúpiť archeologický ručný odkop so začistením zemných profilov. Na profiloch bol zaznamenaný strmý priebeh spádu zlomkov deštrukcie stavieb antického typu smerom dovnútra do skaly vytesanej nádrže.

Cisterna predstavuje pravidelný útvar pozdĺžneho vaňového tvaru vytesaný do skalného podlažia s rozmermi 574 cm v smere severovýchod – juhozápad so šírkou 210 až 220 cm. Maximálnu hĺbku dosahoval v severnej časti a to konkrétne 180 cm.

Obvodové steny mali rovný povrch so stopami po tesaní kovovým nástrojom. Steny mali takmer zvislý sklon na dlhších stranách kratšia stena na severe mala mierne zošíkmený priebeh.

Na severe sa zachovala pôvodná hĺbka nádrže od úrovne povrchu skalného podlažia (202,08 m n. m.) pod dno na úrovni 200,28 m n. m. Nachádzala sa tu v priestore kontraskarpy

stredovekej priekopy. Na juhu bola nádrž narušená priebehom stredovej priekopy Žigmundovho paláca s dnom priekopy na úrovni okolo 201 m n. m.

Zachytená časť do skaly vytesanej nádrže neobsahovala žiadnu murovanú konštrukciu v časti na úrovni skalného podlažia. Dno nádrže sa nachádzalo na úrovni okolo 200,30 m n. m. V južnej časti nádrže sa tak zvislé obvodové steny zachovali na úsekoch cca 50 – 70 cm.

Vzhľadom na absenciu murovaných štruktúr a čiastočné narušenie na juhu sa podobne ako v prípade iných zahĺbených zemných objektov a jám neformuloval žiaden špeciálny režim ochrany. V priebehu vyberania výplne nádrže a po jej vybratí sa objekt geodeticky zamerail autorizovaným geodetom Ing. B. Gaburom.

Formulácia interpretácie objektu ako cisterny je z hľadiska jeho tvaru nejednoznačná. Charakteristickým znakom cisterny je užšie hrdlo pri ústí tvorené kamenným vencom v tvare studne, smerom ku dnu s rozširujúcim sa telom. Odkrytý objekt nezodpovedá uvedenej schéme. Presnejšie definovanie objektu je bližšie skôr ako nádrže vaňového tvaru.

Počas výskumu v roku 2013 sa v priestore pri WC podarilo identifikovať objekt podobného charakteru so spádovou ryhou smerujúcou do nádrže. Hnutelné archeologické nálezy z ryhy aj z nádrže datujú nádrž na začiatok 15. storočia. Je možné, že aj objekt nádrže v sonde N4 môže byť datovaný do stredoveku, hoci jeho poloha čiastočne presahujúca do priekopy jednoznačne naznačuje starší pôvod ako vznik priekopy okolo Žigmundovho paláca.

Vo februári 2010 na uvedenej ploche prebehla výstavba technického zázemia podzemných priestorov pre oranžériu Bratislavského hradu.

Na záver je teda možné zhrnúť, že v prípade rímskej stavby č. IV nebol formulovaný zvláštny režim ochrany archeologického nálezu z dôvodu absencie kamennej hmoty murív. Pôdorys bol čitateľný iba na základe negatívov v stredoveku vytváraných murív nestabilného drobného charakteru s narušenou celistvosťou priebehu. V popísanom stave sú originály negatívov neprezentovateľné. Nálezový potenciál sa vytiahol po skalné podlažie s cieľom overenia datovania vzniku murív, overením charakteristiky stavebného postupu, určovania datovania zániku stavby zámerným odťažením kamenného materiálu. Negatívy boli výškopisne a polohopisne geodeticky zamerané autorizovaným geodetom čo umožňuje ich priemet do výkresov nálezových stavieb antického charakteru prípadne vytvorenie modelu zástavby akropoly keltského opida v 1. storočí pr. Kr.

V prípade neskorolaténskej „cisterny“ nebol formulovaný režim ochrany nálezu na základe absencie murovaných konštrukcií, nejednoznačnosti interpretácie objektu ako cisterny, jeho čiastočné porušenie výkopom stredovekej priekopy okolo Žigmundovho paláca. Objekt bol výškopisne a polohopisne geodeticky zameraný autorizovaným geodetom, čo umožňuje jeho priemet do výkresových nálezových situácií prípadne vytvorenie modelu zástavby akropoly keltského opida v 1. storočí pred Kristom.

S pozdravom

Vážený pán
Alojz Hlina
poslanec Národnej rady Slovenskej republiky
Národná rada Slovenskej republiky
Námestie Alexandra Dubčeka 1
812 80 Bratislava

na vedomie:

*Vážený pán
Peter Pellegrini
predseda Národnej rady SR
Národná rada Slovenskej republiky
Námestie Alexandra Dubčeka 1
812 80 Bratislava*